

Asia: VN/7050/2023

Luonnos valtakunnalliseksi nuorisotyön ja -politiikan ohjelmaksi (VANUPO) 2024-2027

Lausunnonantajan lausunto

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 1: Jokaiselle nuorelle polku eteenpäin

Nuoren hyvinvointi kouluissa ja oppilaitoksissa koostuu muun muassa laadukkaasta ja riittävästä opetuksesta, toimivasta oppimisympäristöstä, sujuvasta koulumatkasta, opiskeluaikaisesta asumisesta, toimeentulosta, turvallisesta tilasta, yhteisöön kuulumisesta ja osallisuudesta sekä kattavasta huolenpidosta myös haasteisissa tilanteissa. Näin nuorten hyvinvointi linkittyy laajasti yhteiskunnan osa-alueisiin: koulutuspolitiikkaan, kaavoitukseen ja rakentamiseen, joukkoliikenteeseen, asumiseen, sosiaaliturvaan, opintososiaalisiin etuihin ja saatavilla oleviin oppilashuollollisiin palveluihin. Miten varaudutaan nuorten määrän vähenemiseen suuressa osassa Suomen kuntia? Miten huomioidaan alueelliset erot? Millaisin keinoin turvataan nuorten palveluiden yhdenvertaisuus ja saavuttavuus? Miten heikoimmassa asemassa olevien perheiden ja nuorten kokonaisvaltainen tuki toteutuu? Nämä kysymykset jäävät VANUPOssa käsittelemättä, vaikka niillä on syrjäytymisnäkökulmasta hyvin suuri merkitys.

Koulu- ja oppilaitosnuorisotyö jää liian vähälle huomiolle puhuttaessa yhteisöllisyyden ja osallisuuden vahvistamisesta. Nuorisotyö koulu- ja oppilaitosympäristössä ei ole ongelmalähtöistä vaan tuottaa hyvinvointia kaikille yhteisön jäsenille ja sitä kautta ennaltaehkäisee ei-toivottuja ilmiöitä.

Etsivä nuorisotyö on lukuisille nuorille merkittävä tuki, joka auttaa matalalla kynnyksellä nuorta löytämään oma polkunsä. On huolestuttavaa, että etsivä nuorisotyö jää luonnoksessa vähälle huomiolle ja rahoitusta ollaan vähentämässä, vaikka sillä on selkeät yhteydet niin harrastamiseen kuin mielen hyvinvoinnin tukemiseen ja osallisuuden, yhteisöllisyyden ja turvallisuuden vahvistamiseen. Etsivä kulttuurinen nuorisotyö ja etsivä harrastustoiminta ovat käsitteinä hämmentäviä, koska niiden yhteys – tai yhteyden puuttuminen – etsivään nuorisotyöhön on epäselvä.

Tavoite, että jokaisella nuorella on mahdollisuus itselle mieluisaan harrastukseen, on kannatettava. Tässä vanupo-luonnoksessa harrastaminen painottuu valitettavan kapeasti kulttuuriin ja liikuntaan ja ikäryhmässä perusopetusikäisiin. Nämä toki ovat hyviä asioita, mutta harrastaminen tulisi nähdä laajemmin. Esimerkiksi kansalaisopistojen rahoituksen ja sitä kautta toiminnan merkittävä supistaminen on ristiriidassa aikuistuvien nuorten harrastusmahdollisuuksien turvaamisen kanssa. Nuorten harrastamista tukevat muun muassa saavutettavat nuorisotilat, kirjastot, liikuntapaikat, vapaan sivistystyön ryhmät, nuorisojärjestöjen ja nuorisoryhmien toiminnan avustaminen ja mahdollisuus digitaaliseen harrastamiseen. Myös nuorten omatoiminen harrastaminen tulee nähdä arvokkaana.

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 2: Monipuolista tietoa ja välineitä nuorten mielen hyvinvoinnin tukemiseen

-

Hallituksen nuorisopoliittiset tavoitteet ja toimenpiteet; Kori 3: Nuorten hyvinvointia tuetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vahvistamalla

-

Nuorisotyön ja –toiminnan tukemisen linjaukset

Käsite perusnuorisotyö tuntuu vanhahtavalta, lisäksi se on määritelty hyvin kapeaksi. Suuressa osassa kuntia on tehty nuorisotyön perussuunnitelma NUPS tai vastaava asiakirja, jossa nuorisotyön työmuotoja ja menetelmiä on tarkasteltu laajasti. Miksi pitäisi käyttää termiä ”perusnuorisotyö” erotuksena jostakin muusta nuorisotyöstä? Kuntamme näkökulmasta esimerkiksi etsivä nuorisotyö, koulu- ja oppilaitosnuorisotyö, Ankkurinuorisotyö ja nuorten ehkäisevä päihdetyö ovat ”perustyötä” siinä missä nuorisotilalla tehtävä työ. Nuorisotyö ei myöskään rajaudu pelkästään nuorten vapaa-aikaan, vaan sillä on sijansa myös muissa nuoren elämänpiireissä.

Luonnoksen perusteella voisi olettaa, että sen laatijoilla ei ole kovin syvällistä tietämystä kunnallisesta nuorisotyöstä ja niistä toimenpiteistä, joita työn kehittämiseksi on kunnissa mm. Kanuuna-verkoston ja Nuorisotutkimusseuran tuella tehty. Merkittäviä ovat olleet muun muassa NUPS-prosessit sekä kyllin hyvän nuorisotyön arviointipaketti, joka sisältää auditointi- ja itsearviointimallit sekä laajan kyselytiedon toimintaan osallistuvilta nuorilta ja kuntalaisilta. Tuntuu oudolta, että ”Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää prosessin, jonka tavoitteena on kehittää ja vahvistaa kunnallisen perusnuorisotyön rakenteita, laatua ja tulosten tunnettuutta”, koska tätä työtä on tehty ja tehdään edelleen kuntien omista lähtökohdista käsin. Toki on eduksi, että kunnissa tehtävää laadukasta nuorisotyötä tehdään tunnetuksi laajemminkin.

NuoDo-järjestelmän käyttöönoton mainitseminen tiedolla johtamisen edellytykseksi ei liene kovin tarkkaan harkittua: tietoa kerätään ja käytetään monikanavaisesti nuorisotyön eri osa-alueilla.

Painopisteet nuorisualan valtakunnallisten osaamiskeskusten valtionapukelpoisuuden hyväksymiselle

Osaamiskeskusten osalta konkretia jää puuttumaan. Ehdottavatko eri toimijat itseään osaamiskeskukseksi vai määritelläänkö ensin tehtävät ja sitten haetaan niihin sopiva tekijä? Millaisia vaatimuksia ja tavoitteita osaamiskeskuksille määritellään? Miten ”kentän ääni” – eli käyttäjien tarve - huomioidaan siinä, millaisia osaamiskeskuksia muodostetaan? Miten avoimuus osallisuuskeskusten muodostamisessa/valinnassa toteutuu?

Suomen kansalliset tavoitteet nuorisoalan eurooppalaiselle ja kansainväliselle toiminnalle

-

Muita näkemyksiä ohjelmasta

VANUPO-luonnoksesta ei välity kokonaisvaltainen näkemys nuorten elinoloihin vaikuttavista tekijöistä. Huomiotta tai vähälle huomiolle jäävät toimeentuloon, asumiseen, liikkumiseen, työllisyyteen, kotoutumiseen ja sosiaaliturvaan liittyvät asiat, joilla kuitenkin on merkittävä rooli nuorten hyvinvoinnissa. Tulevaisuususkoa ja luottavaisuutta nuoriin ei juurikaan näy, vaikka niiden pitäisi olla nuorisotyön ja -politiikan peruskivi.

Sinioja Tarja
Mikkelin kaupunki - Nuorisopalvelut